

Глинська О.В.,
*студентка 6 курсу, 2 групи, Інституту
прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ОСОБЛИВОСТІ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ ЖІНКИ ЯК ЖЕРТВИ ЗГВАЛТУВАННЯ

Ключові слова: згвалтування, жертва, віктимна поведінка, злочин.

Анотація: У тезах розглянуто проблематику віктимної поведінки жінок як жертв згвалтування. Запропоновано шляхи зменшення проявів віктимної поведінки у суспільстві.

Аннотація: В тезисах рассмотрена проблематика виктимного поведіння жінок як жертв изнасиловання. Предложені способи зменшення проявлених виктимного поведіння в суспільстві.

Ключевые слова: Изнасилование, жертва, виктимное поведіння, преступление.

Summary: The theses examine the problem of victim behavior of women as victims of rape. The ways of reducing the manifestations of victim behavior in society are proposed.

Keywords: Rape, victim, victim behavior, crime.

В Україні кількість зґвалтувань у 2019 р. склала 635 випадків [1]. За даними порталу World Population Review наша країна знаходиться у двадцятці країн з найнижчим рівнем зґвалтувань. Проте, статистика не відображає реального стану справ, адже, як відомо, не всі жінки звертаються до правоохоронних органів із заявою про здійснене щодо них насилля. Тому, на нашу думку, досить важливо зрозуміти, що саме провокує дані злочини та намагатися викоринити такі провокуючі фактори чи хоча б зменшити їх. Динаміка злочинності на протязі останніх років характеризується хвилеподібними коливаннями, які чітко показують виражену тенденцію до зростання злочинності на території нашої держави. Висока складність соціальних систем є безумовною ознакою нелінійності законів залежності станів таких систем від певних зовнішніх та внутрішніх факторів [8]. Методологічною основою дослідження є твердження, що людський потенціал формується на основі стосунків усередині груп людей, які об'єднуються через спільні інтереси та підтримують неформальні контакти з метою взаємної вигоди та допомоги. Людський потенціал нерозривно пов'язаний з інституційними формаціями, буквально сформованими ними [10].

Слід погодитись з думкою Головкин Б.М., який навів фактори, які є найбільш криміногенними для вчинення злочинів у сімейній сфері. Це соціально-економічні, морально-психологічні, культурно-виховні, організаційно-управлінські та сімейно-побутові фактори. Зокрема, це і безробіття, бідність, порушення психічного здоров'я населення, алкоголізм, наркоманія, поширення жорстокості в ЗМІ, аморальна поведінка, тощо. Всі ці причини призводять до конфліктів у сім'ї [9, с. 79].

На переконання В. Коновалової та В. Шепітько провокуюча поведінка – це така поведінка з боку жертви злочину, що створює реальну можливість вчинення злочину, сприяє реалізації злочинного наміру (характером, тривалістю та інтенсивністю) [2].

Проведені дослідження поведінки потерпілих дозволили зробити висновок про те, що 70 % жертв зґвалтування поводитися нейтрально, а 30 % провокували злочинця [3].

А. Зелінський класифікує виктимну поведінку за її характером:

- конфліктна, коли потерпілий створює конфліктну ситуацію або бере активну участь у конфлікті, що виник (є ініціатором бійки або вступає в бійку на боці однієї зі сторін). Особливими різновидами такої поведінки є необхідна оборона, затримання злочинця, правозахисна активність;

- провокуюча (демонстрування багатства, екстравагантна зовнішність, неправильна поведінка жінки, що створює уявлення про її доступність, тощо);

- легковажна (довірливість і наївність неповнолітніх та інших осіб, що неспроможні опиратися нападаючому, створення аварійних ситуацій на шляхах пішоходами й водіями тощо) [4].

Дослідження вчених показали, що жінки, які зазнали насильства, характеризуються певною низкою спільних рис, а саме: 1) заздалегідь пасивні, але здатні використовувати оточення для виживання; 2) мають низьку самооцінку, є невпевненими у собі та схильні брати на себе відповідальність за дії кривдника; 3) вважають, що сексуальні стосунки можуть стабілізувати відносини в цілому; 4) переконані в тому, що ніхто не може допомогти розв'язати проблему насильства [5].

Також деякі з жертв зґвалтування відрізняються не тільки провокаційною поведінкою, але і легко спокушаються, готові до випадкових сексуальних зв'язків, хочуть повеселитися за чужий рахунок тощо [6].

Виходячи з подібної репутації жертви, гвалтівник майже завжди розраховує на те, що така особа не буде звертатися із заявою до міліції, тому що: а) для жертви це не занадто значима подія, у зв'язку з чим, будучи раніше зґвалтованою, вона не сповістила про це у правоохоронні органи; б) жертва не хоче розголошувати про себе які-небудь факти, побоюючись «дурної слави» [6].

Велика кількість жертв згвалтування знаходилися у стані алкогольного сп'яніння під час вчинення злочину. Так, за даними дослідження, 92,3 % потерпілих, які знаходилися в стані сп'яніння, були згвалтовані знайомими. І тільки 7,2 % жінок стали жертвами незнайомих гвалтівників [6].

Тож, проаналізувавши всі вищенаведені дані, можна зробити висновок, що кількість жертв, поведінка яких була негативною з точки зору моралі та усталених у суспільстві норм і правил, досить велика. Тому має сенс проведення віктимологічної профілактики на різних рівнях. Питання про причини, що перешкоджають правоохоронним органам своєчасно виявляти вчинені кіберзлочини, тим самим зумовлюючи латентизацію кіберзлочинності, завжди викликало значний теоретичний і практичний інтерес кримінологів-науковців. Причини, що зумовлюють латентну кіберзлочинність, є обставинами, що безпосередньо пов'язані з діями злочинців. Невтручання правоохоронців у процес посягання для злочинців є обов'язковою умовою досягнення злочинного результату й уникнення покарання [11, с. 50].

Погоджуємося з думкою вчених, які вважають, що необхідно здійснювати контроль за поведінкою тих категорій населення, які відносяться до групи ризику. Зокрема, особи, які тривалий час не мають постійних джерел прибутку; безробітні; особи, які систематично зловживають алкоголем; раніше судимі, що ведуть аморальний або протиправний спосіб життя; особи без постійного місця мешкання, які займаються бродяжництвом и жебрацтвом [7].

Крім того, потрібно проводити профілактичні розмови з неповнолітніми задля встановлення їх психологічного стану, відносин з оточуючими та однолітками, пояснення їм, як не стати жертвою насильницького та інших злочинів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Електронний ресурс: <https://www.gp.gov.ua/ua/news>
2. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: підручник – 2-ге вид. перероб. і доп. – Х.: Право 2008. – 240 с.
3. Христенко В.Е. Психологія поведінки жертви. – М., 2004. – с.202.

4. Зелінський А.Ф. Кримінологія: курс лекцій. – Х.: Прапор, 1996. – 260 с.

5. Гельмич Д. М. Віктимологічна характеристика жінки-жертви / Д. М. Гельмич // Віктимологічна профілактика окремих видів злочинів : тези доп. кругл. столу (м. Київ, 29 квіт. 2014 р.) / ред. кол.: О. М. Джужа, В. В. Василевич, Т. Л. Кальченко та ін. – Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2014. – 215 с.

6. Ривман Д. В. Криминальная виктимология : учебник / Д. В. Ривман. – Санкт Петербург: Питер, 2002. – 304 с

7. Давыденко Л.М., Бандурка А.А. Противодействие преступности: теория, практика, проблемы: Монография. – Х. Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2005. – 302 с.

8. Robotization of manufacturing process: economic and social problems and legal ways of their solution / О. Е. Kostyuchenko, Т. V. Kolesnik, Z. V. Bilous, О. V. Tavolzhanskyi // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2019. – Vol. 3, is. 30. – P. 454–462.

9. Головкін Б.М. Кримінологічні проблеми умисних вбивств і тяжких тілесних ушкоджень, що вчиняються у сімейно – побутовій сфері. – Х. : Нове слово, 2004. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/10904>

10. Tsympko, Victoria, Kateryna I. Aliksieieva, Iryna A. Venger, Oleksii V. Tavolzhanskyi, Nataliya I. Galunets, & Alona V. Klyuchnik. « Information Policy of the Enterprise as the Basis for the Reproduction of Human Potential in the Structure of Public Social Interaction.» Journal of Advanced Research in Law and Economics [Online], 10.6 (2019): 1664-1672. Web. 6 Nov. 2020

11. Головкін Б.М. Про детермінацію злочинності // Часопис Київського університету права. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2020. – № 1. С. 274-280. URL: http://kul.kiev.ua/images//A/Chasopis/CHAS20_1.pdf

12. Таволжанський О. В. Основи державної кіберполітики України: формування та реалізація . Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія : Право. 2017. № 4. - С. 158-164.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. О.В. Таволжанський